

V okviru programa letošnjega Evropskega dneva judovske kulture vas prijazno vabimo na okroglo mizo z naslovom

»Stereotipno o Judih na Slovenskem«,

ki bo v četrtek, 26. septembra 2013, ob 18.00, na gradu Negova.

Udeležence okrogle mize, goste in obiskovalce bo pozdravil predstavnik Judovske skupnosti Slovenije dr. Igor Vojtic.

Z referati bodo nastopili:

Dr. Marjan Toš, *Historična prisotnost judovskega življa na Slovenskem*

Dr. Borut Holcman, *Judje – znamenje nasprotovanja*

Dr. Irena Šumi, *Med avtohtonizmom in antisemitizmom*

Dr. Cirila Toplak, *Holokavst in sodobnost: med relativizacijo in politizacijo*

Dr. Dragica Haramija, *Holokavst v (mladinski) književnosti*

Mag. Renato Podbersič, *Judovska dediščina Primorske*

Mag. Franc Kuzmič, *Judovska dediščina Prekmurja*

Stereotipno o Judih, http://en.wikipedia.org/wiki/File:Antisemitic_caricature_1873.jpg

Okrogla miza je organizirana v kontekstu razstave *Po sledih judovske dediščine na Slovenskem* in je svojevrstna napoved začetka raziskovanja judovske preteklosti Radgone. V srednjem veku so Judje prebivali tudi v mestu ob Muri in se med drugim povezovali z najmočnejšo srednjeveško judovsko skupnostjo na Slovenskem v Mariboru. Sicer pa prinašajo referati tudi zanimiva osebna razmišljanja in poglede raziskovalcev judovske zgodovine in kulture iz različnih zornih kotov.

Prijazno vabljeni v Negovo in tamkajšnje obnovljeno grajsko poslopje.

STEREOTIPNO O JUDIH NA SLOVENSKEM DANES

V novoveškem času in v slovenski sodobnosti so Judje na ozemlju današnje Slovenije kot populacijska entiteta najbolj zaznamovani s svojo fizično odsotnostjo. V srednjem veku je bila izjemno pomembna judovska skupnost v Mariboru in še v nekaterih drugih štajerskih in koroških mestih. Po srednjeveških izgonih iz slovenskih dežel Koroške, Štajerske in Kranjske med leti 1496–1515, se Judje v sredini 18. stoletja vnovič v večjem številu naseljujejo v Prekmurju. Judovska skupnost v pokrajini ob Muri je dosegla višek ob koncu 19. stoletja in bila nato tudi v prvih desetletjih 20. stoletja najbolj vplivna in dejavna na celotnem slovenskem ozemlju. Žal je bila ta dobro organizirana, gospodarsko in kulturno prominentna judovska srenja, uničena med drugo svetovno vojno. V Sloveniji smo po ocenah poznavalcev soočeni s kriптиčno prisotnostjo Judov, ki predstavlja tudi eno od značilnosti slovenskega tipa antisemitizma že od sredine 19. stoletja. V novejšem obdobju je označen kot »antisemitizem brez Judov«, saj je obveljal stereotip, da Judov v Sloveniji preprosto ni in zato tudi ne antisemitizma. A to vendarle ni v skladu z resnico, saj zgodovinska dejstva govorijo drugače.

Judje na Slovenskem so namreč ostali vse do danes. Resda v skromnem številu, a so del slovenske identitete. Žal še nimamo celovitih in poglobljenih znanstvenih prispevkov in analiz o posledicah holokavsta in povojnega izbrisa Judov iz socialnega in zgodovinskega spomina. Večina doslej objavljenih del je ostajala na ravni pozitivističnega navajanja dejstev za starejša zgodovinska obdobja, medtem ko se za novejši čas pojavljajo tehtnejše razprave in ocene šele v zadnjem desetletju. A tudi v njih je kljub celovitejšim pristopom ostalo nekaj stereotipov, ki veljajo za splošno podobo judovskega posvetnega, verskega in kulturnega življenja, ki se je po letu 1945 drastično spremenila. Od nekoč organizirane in versko žive judovske skupnosti v Prekmurju, v Mariboru, Ljubljani in še kje, je po končani drugi svetovni vojni ostala le peščica ljudi. Strinjamo se lahko celo s tezo, da so od predvojne judovske skupnosti na Slovenskem ostali le še ostanki ostankov. Center slovenskega judovstva, ki je bil do začetka vojne v Prekmurju, se je v povojnih letih preselil v Ljubljano. V Lendavi danes ni več nobenega Juda, nekaj jih je ostalo le še v Murski Soboti. V 50-ih letih prejšnjega stoletja je bilo vseh članov Judovske skupnosti Slovenije 118 in k njim je treba prišteti tudi nejudovske zakonske partnerje. Približno 20 Judov ni bilo članov skupnosti in se niso identificirali z judovstvom kot veroizpovedjo ali narodnostjo. V začetku 90-ih let prejšnjega stoletja je bilo v Sloveniji le še 52 Judov. Po osamosvojitvi sredi 90-ih let pa jih je bilo 81. Nekaj se jih je k nam priselilo, saj so imeli slovensko državljanstvo, nekaj pa se jih je pojavilo »iz katakomb«, saj so v času komunizma skrivali svoje poreklo.

Po slovenski osamosvojitvi in organizacijski postavitvi Judovske skupnosti Slovenije kot krovne organizacije slovenskih Judov, je bilo veliko energije in truda vložene tudi v približevanje religije in religioznih konceptov mlajši generaciji slovenskih Judov, ki razen v družinskih okvirih pravzaprav ni imela možnosti za dejavnejše versko življenje. A kljub vsem naporom je slovenska judovska skupnost ena najmanjših, če ne celo najmanjša v Evropi, saj šteje vsega nekaj več kot 135 članov. Vseh slovenskih Judov pa naj ne bi bilo več kot okoli 300 (ali še manj), govorijo uradne statistike.

Dr. Marjan Toš, Center judovske kulturne dediščine Sinagoga Maribor